

SZÁZ PÁL

A dohos oldal

út[be]leírás

(részlet)

kitérővel indulok, pontosan tudom, hogy hová, de hogy is tudnám, hogyan, merre, az egykori Vrbaňa hídon megyek át a Miljackán [melyet ma a háború köztudomás szerinti első két áldozata, Olga és Suada nevére kereszteltek át [egy horvát és egy bosnyák diáklány volt [a nerez emléktáblába vésett nevük csillog a híd közepén, a virág elhervadt, elhullott mellette, rég elmúlt már az évforduló], akik másokkal együtt vonultak ki tiltakozni s valahonnét fönről], lelőtték őket, onnét, ahová most igyekszem], végigmegyek a Terezija sétányon [a Miljacka sáros a tegnapi záporsorozattól, víze bíborba burkolódik], átmegyek az úton, bűdös van [a szennyvíznek nemcsak a szaga csap ki, a leve is, szintén az eső, melyet felöklendezett], megkerülöm a tócsát, aztán a haránt-omlott lépcsősor következik [amelyet É-vel másztam meg [útban a zsidótemetőhöz, omlásveszélytől reszkető fáradt térdekkel, de most] tovább megyek, el az utcára nyíló autószerelő műhely előtt, szedem a lábam, ver a víz, növekszik a nyomás, most is közeleg valami, az előbb mintha a Trebević fölött dörgött volna az ég a fenyvesek messzeségében, amely zavaros képet ölt a város fölött, a hídról láttam az imént, most befordulok a Nova nevű utcába [melynek eleje a folyóparti forgalmas útra vezet, a Terezijára, s melynek már a neve is egy új rezsimet hirdet, a Monarchiáét [akárcsak a parton futó úté, amely a Császárnő nevével hirdeti a katolikus birodalom ideragyogó fényét, akinek patrónusa az a Savoyai Jenő volt, akinek nevét a törökök e városban különben átokba foglalták], de az idők változtak], Új utca alakult a régi mahalák városszéli fragmentáltságából, kurta utca, pár lépés csupán, míg az egyenes sík a végében emelkedőt vesz, s meredeken áramlik felfelé, alig követhetően az már a török házak világa maradt, melyek régi agyafúrtságának folytán tudják, hogyan kapaszkodjanak a lejtőn, girbe-gurba útjai mellett hogyan verjenek fészket, a sík a hatalom idegen divatáé maradt, a társasházaké, az egyenes és merőleges vonalaké, melyek oly idegenül hatnak a fölé meredő kuszaság tövében, az utca külsínével a Nyóckerre, formáival a Žižkovra emlékeztetett [bár egyikre sem hasonlít, a kétemeletes házak rövidke is, aprók, mintha miniben képviselnék a Monarchia stíljét, s szimplában, legalábbis ami a homlokzatokat illeti, meg egyébként is ez proli utca volt, munkások lakták, a belváros szélén, minek ide pucc, stukkó vagy puttó, ebbe a liliputi Monarchiába], csak azért fordultam be itt, mert itt laktunk Jével pár hónapja, a múlt héten pedig tesómat jöttem

ide elbúcsúztatni [úgy érzem, kötődöm érzelmileg Ir. lakásához, amely ugyan átmeneti tér, mégis eszembe jut róla az ínygyulladásom, és a Jével közösen látott filmet, mi is volt a címe, [Sleep Dealer, vagy Deep Sleeper, elfelejtettem [Light Sleeper!], pedig tetszett, Dafoe játszott benne, meg ki is, nem jut eszembe [Susan Sarandon], egy élveteg New York-i madam a 90-es évek végének hangulata, könnyűdrogok, végre egy film az érett férfiről, aki egyáltalán nem ura a helyzetnek, aki még magát sem tudja megmenteni, aki szokásai és függőségei rabja, akinek élete kiüresedett, aki elveszti a Nőt], néztem lázasan, égett pupillákkal és gyulladt ínnyel [akkor is le voltam rongyolódva, mint most, amikor már nem utazom, mert nem utazhatok, nem lehetek ott, be lettem ide betonozva [de nem szépítem az elmúltakat, nem keverem az emlékekbe a messziről jött ember képzelgéseivel, nem], egyébként sokáig azt gondoltam, meg van átkozva ez a város, pláne amikor először beléptem Ir. lakásába, s este lázasan ágynak estem, azt hittem a P-ből való visszatérés után nem érhet már semmi, eleget szívtam, lbr. doktor terápiáján például, na meg az elvonási tünetek megbabonázottságában, meg a napi háromszori izzadás, amikor Br-nál laktam, a fullasztó lihegés, amely a város meredek utcáin tört rám, aztán a felszakadó slejm miatti köhögés, a mahala girbe-gurba utcáin visszhangzott, bár talán szokott dolog ez ott], most nem fuldoklom, igaz, még a síkon vagyok, a folyót körülvevő keskeny sík utcákon, de a tüdőm is tiszta, és most már az ínyem sem gyulladt, most már csak mindennek a következményét meg utózmányát viselem, most már megszabadulok az átoktól, most már csak néhány nap választ el attól, hogy elhagyjam a várost [amelyet imádok, gyűlölök, magam sem értem mit s miért, nem vagyok meggyőződve arról, hogy jó helyen vagyok, sosem és sehol sem voltam, de itt és most úgy sejtem, az utca végén balra, a szomszéd utca végén a választ megtalálhatom], gondolom, míg elballagok Ir. lakása mellett, melyet már nyilván mások laknak, bekanyarodok, a szomszéd utca tovább folytatódik dombnak felfelé, s valóban ulica Tekija, az egykori derviskolostorról neveztek el, amely valahol itt állt, balra a Nova kurtábbik fele torkollik bele, itt ütközök bele a látványba, ami akkoriból ismerős [oda hordtuk a szemetet Jével Ir. lakásából reggelente kidobni, a konténerek az út túlfelén, felette egy vadszilvafa virágozott [most sárga bogyókat érlel], fehéren borult a fekete műanyag konténerekre meg a körülöttük szétszórt szemétre [mely a fogyasztóikkal ellentétben örök], ott tornyosul föléljük a zuzmóette, mohás és kopott betonfala a Skenderija hatalmas komplexumának nyugati oldala, ebbe a Novi utca kurtábbik végéből nyíló képbe még egy nyugtalanító elem vegyül, épp ebből a betonfal-háttérből nyílik három szigorú ablak, vagy tán csak nyílás, amely elárulja a falat [elárulja, hogy a semmibe, a pusztá égbé tornyosul, levegőbe mered, nem jár neki sem tető, sem beltér, ő a feleslegesen felhúzott fal [talán nem volt idő befejezni az ötéves tervet, ki tudja], a szárnyak nélküli ablakok, mintegy háromszor egyszer másfél méternyire hatályon kívül helyezik a falat, a megfelelő szögéből, innen az utcából jöve, a Tekijába torkollva reggelente látni engedte a napot, töredéket mutat most a falon túli felhők fehér szegélyéből, egy szarajevói dolmányosvarjú ül most a bal ablak kávéján az egykori reggeli galambok helyett], egyszerűen le kell írnom részletesen e képet, mert ez marad, most tudatosítom csak, bár megmagyarázni nem tudom, miért ez [miért ez a kép marad, miért ez a hiábavalóság, miért ez a kiterjesztett metafora, allegória, vagy hogy mit láttam bele, mint a filmbe, nem tudom, ezért magyarázom, magyarázkodom, hogy itt és jelenleg ott a múltban is botorkálok], a szemetesek előtt jobbra fordulok, erre is jártam már, mindjárt felbukkan a Skenderija parkolója, jobbról pedig az az udvar [az az udvar, amelyet a sztereotípiákkal játszva balkáninak nevezhetnénk, amelyet szemből egy terasz ural, egyszerre keleti terasz kecses boltívekké szelídített gerendákkal, körben fafaragás díszíti, alattuk farácszat, mind törökös, azaz bosnyák, de valami ócskább kivitelben, valami

posztottomán, ami félig csak mímeli a törököt, mégis elég régi, a hegyről alászálló örökös pára korhasztotta fája megfeketedett az égető nyárdéli naptól, csoda, hogy le nem omlik [van valami gangos, pesti bája, a sztambuli városi faházakra is emlékeztet, Jével nézegettük őket, egy téli napon, a Monarchia korában lehetünk továbbra is, vagy az első Jugó állam idején építhették, ez az igazi bosanski stil [nem amit Pařík meg Vancaš és Vittek és Blažek ötlöttek ki, hanem ez az], ahogy a hagyományos beépül az újba, ahogy a musebak újjászületik az egykor modern munkásházban, bár az új idők olyan távol vannak, hogy mostanra nemcsak az idő ette fa, de a málló vakolat alól felszabaduló téglák pőresége is, ez a tovább élő vegetálás, lassú erodálódás, az összeolvasztás és egymásbaélés, ahol a zvekir felváltja a zár és a lakáskulcs, s az avlija a társasház placca és udvara lesz, és demirli pendžerjeivel] távolról a Monarchia kisvárosi munkásnegyedekre kezd hasonlítani [melyek mára már eltűntek vagy legalább konszolidálódtak, Žižkovon az asznáció alatt részben lerombolták, a pesti tűzfalak kulisszái pedig eltakarják, a pozsonyi Blumentál környékén is ledózerolták a szomorú munkásházakat], régi képeken látni csak ilyeneket, mint itt, vasárnapi képesújságokban, amelyek a szociofotó hőskorában mutatják meg a külvárosi nyomort, igaz ugyan, ebben a városban sosem volt ily mértékű iparosodás, igazi munkásnegyedek sem alakultak ki, de itt, ezen a beugrón, ebben az udvarban tovább él egy szelet ebből a világból], házai sajátosan, mondhatni balkáni módra, meggyötörten, mállva, lekopva, golyókkal meghintve, s lám, emberek élnek ezekben az épületekben], fáj a szívem ezért a pár házért, hogy ennek a sajátos stílnak és couleur localnak a napjai meg vannak számlálva, igaz, mindig is meg voltak, és sosem ismertük e napok számát, s igaz az is, hogy a tengődés örök, talán ez is az átok miatt van, gondolom, s tovább ügetek, itt változik át a Tekija utca igazi mahalai utcává, habár az egykori Skender-pašina mahala [ahol a derviskolostor, azaz tekija is állt], ma már nyomokban sem látszik, csak odaképzeltetőek az egykori elszórt törökházak a mai családi házak tömött sorának helyére, nem is sorokról van szó, de girbe-gurba utcanyúlványokról, kocsi-bejáróknak betonozott hidakról, az emeletre nyíló bejáratú ajtók lefelé vezető lépcsőiről, és mindez, pusztán ez a struktúra és tétágotlás, a meredélyre való [össze]építkezés furfangos áthatolhatatlansága, ez a szarajevói mahala maga, nem korok és rezsimek által behatárolt időbeli dolog, de az állandó átalakulás és továbbélés lomha dinamizmusa, ez az, s mind ide torkoll, a lépcsővé változó Tekija utcára, nem látszik a lépcsősor vége, gondolom ugyanúgy néhány lépés után továbbra is, egyre inkább megszomjazva a lépcsőzéstől [nyomott, nyári idő van, átkozom magam, hogy nem hoztam el a vizes flakonom, pedig megtöltöttem, s szépen otffelejtettem Br. kredencén a konyhában], a bebetonozott, sziklából formált lépcsősor közepén futó zöld korlátra támaszkodom, ver a víz, párás a levegő, itt, a hegy lábánál még jobban érezni, az ember úgy izzad, mint egy őserdőben, bár sosem jártam őserdőben, s itt csak néhány fa van, melyek a telkeket és udvarokat őrzik, gyökereik összetartják a hegyoldalt, járdák, keskeny utak futnak ki a lépcsőutcaból, akár több házhoz, bejárathoz csatlakoznak, gyalogutak egész hálózata sejlik fel, amelyek frissen bimbózó rózsákkal, magas fenyők hűsével és takaros házak kapuival csábítanak le az útról [s rá is kanyarodok egy járdára, hogy utam improvizált, térképen nem jelölt irányokba megrövidítsem, fűgébbsen, gyorsabban érve el általuk a célt, amely, úgy rémlik, erre közelebb esik [emlékszem a térképre, melyen ez az út nem szerepel, vagy csak nem emlékszem], a járda a lejtőbe teraszként betonozva, hosszú szalagja egy ikerház két bejárata után a sarkon eltűnik, kétséges vállalkozás, gondolom [dörzsölt mahala-turista vagyok, az ember sosem tudja, melyik az igaz út, s merre visz célhoz, hogy melyik a lakók által épített magánbejárat, privát utca, amely előbb-utóbb egy ház kapujában végződik, vagy idegen udvarokon gyalogolunk át akaratlan, vagy melyik a szerencsés titkos-

járat, amelyet mindenki szabadon használ, de csak a helyiek ismerik, bokrok zárulnak össze fölötte, kétes fordulókön át visz, de hamarabb juttat célhoz rejtett lépcsőin és apró ösvényein [pozsonyi helyek jutnak eszembe, melyeken oly szívesen bóklásztam éjjeli séták gyanánt Jével annakidején], s talán a meredek lejtőn megterhelőbb áthaladni rajta, időt spórol, ha erőt nem is], megpróbálkozom vele, az ikerház sarkánál néhány lépcsőfok vezet felfelé, kaptatok tovább a fák alatt, egy házudvar és egy kapu mellett tovább fel, végül egy új, magas ház tövébe jutok, a házfal mellett vezet a járda, kerítés sehol, kétségeim támadnak, de most már a végére járok, elhaladok a terasz és a lejtőbe vágott udvar mellett, s már látom fent, ahogy az úton elhalad egy autó, jó helyen leszek, az majd kivezet a Tranzitra, felkapaszodom a lépcsőkön, s lám egy kerítésbe ütközöm, épp ott, ahol a járda kivezetne az útra, nyilván ez a telek vége, vagy eleje, nyilván idegenek udvarain gyalogoltam keresztül, átugorni nem tudom, sikerülne-e, talán csak belegabalyodnék, csak sima drótháló, de túl magas, kénytelen vagyok visszafordulni, idegen föld taposásának megalázó tudatában remélni, hogy senkivel sem találkozom, vagy senki sem szólít le, legfőképpen az a gyerek nem, azon a teraszudvaron, aki most már értem, miért bámult olyan meredten, mielőtt eltűnt volna, talán már az apját hívja, gondolom, míg ereszkedem visszafelé a fák alatt hangtalan, a lépcsőkön macskaléptekkel surranok vissza, díszkréten osonok át az előző ház udvarán, elillanok a sarkon, végigsasszézok az ikerház előtt, vissza a Tekija lépcsősorához, itt újra betöltöm a sétaprogramot, és az emlékezet térképét], itt a lépcsőutca kecses kanyart vesz [járt utat járatlanért el ne hagyj, mondják a fejemben, bár itt minden út járatlan számomra, kétszer járok fel s alá, s ugyanoda fogok kilyukadni, átkozott mahalai utak, a Tranzitra, amelyre nem tudtam megérkezni], szomszúság gyötör, elbasztam, kellett volna vennem vizet a Skenderiján az egyik trafikban [talán attól a feketére festett ötvenes nőtől, akit pár hónapja a boszniai dohányokról faggattam, s kértem, ajánljon egyet, de ő csak üzleti cigit szív, akkor még cigiztem], leülnék most itt a lépcsőn, bármennyire szikkad a torkom, besodornék egy cigit a rezani duhanból és olyan gusztussal szívnam el, hogy a sziklákat összetartó beton is elfolya alólam, fut át a fejemen, de olyan párás a levegő, még az ujjaim is nedvesek az izzadságtól, talán meg sem tudnám tekerni, eltépődne a hirtelen benedvesedő papír, tovább kaptatok felfelé, egy utca csatlakozik a lépcsősorhoz, ezúttal rendes, tisztességes utca táblával [Stolačka] balról, de én mászom tovább felfelé [elhaladok egy bal kanyar után egy élénkzöld épület mellett, rajta kék felirat [Centar za demenciju], ide még egyszer visszatérek, ígérem magamnak kuncogva], kisvártatva megállok, hátra fordulok, hogy kifújjam magam, nézem az alattam elmaradó házakat, a lépcsősor alját, látszik felettük Szarajevó összes tornya, az ikertornyok, a parlament kék hasábjai, s a bevásárlóközpont torz vonalai [az egészet a mellettem lévő lámpaoszlopról a házak tetejére szétfutó villanydrótok keretezik, az oszlopra valamilyen futónövény kúszott, felettem is látszanak lila virágai], tovább megyek, a lépcső meredek utcára vált, ide már kocsival is jöhetnek, udvarok mellett gyalogolok fel lihegve, míg végül elérem végtelen idők és távolságok után a Tranzitot, itt fut össze a Tekija és a Soukbunar utca [melyről az egész negyed a nevét kapta, és amely a török hideg és a délszláv kút, forrás szavak összetételéből keletkezett, Hidegkút, a régi Szarajevó dohos oldalának szélső mahalái voltak itt], a szemafornál egy várakozó kocsi pöfög, a Tranzitra akar felhajtani, én csak átmenni az úton, várjuk a zöldet, minden áll, az utca túl felén a Soukbunar utca irányába megyek, balra, itt kell lennie valahol, a dzsámit rögtön észrevettem apró minaretjével, de engem most Džebardede türbéje érdekel, nem látom sehol, csak házakat udvarokkal, aztán kiszúrom az apró fa épületet az egyik ház melletti kiskertben a dzsámi bejáratától kissé leereszkedve az utcán, bár egyszerű, mégis túl elegáns ahhoz, hogy fáskamra legyen, nemrég festhették

újra, s az apró ablak farácsozata is árulkodó, amint közelebb megyek, máris találok egy infótáblát, igen, jó helyen vagyok, bár a kapu zárva van, s nyilván a türbe is [bizonyára ebben a szomszéd házban ki tudnák nyitni [ahogy a kerítésben végződő járda esetében is könnyedén szabad utat kaphattam volna az ottlakóktól, most is], csak be kellene csöngetnem, hátha otthon van valaki [errefelé az emberek barátságosak és sok mindent még mindig könnyen vagy könnyebben el lehet érni a személyközi kommunikáció ősi útján, ráadásul], talán még örülnének is [bár nem vagyok helybéli, sem délszláv, sem muszlim], ha idegeneket érdekel a kultúrájuk, amelyet sokszor észre sem vesznek, még inkább [mert a dedékről még a helybeliek is alig tudnak, persze a város elfordult már a Kegyestől], nem jár már a türbékhez senki zijáretet [ahogy a mi Mária-kegyhelyeinkhez sem [a maradi harangláb jut eszembe, amelyben egy Mária szobor áll művirágba borulva, fölötte hajlanak össze az acélpóznák [talán sínek lehettek valaha], és ezen üvegfalú vitrines frigszekrény fölött függ a kis harang [gyerekkoromban, emlékszem, delente még kongattak vele], épp így áll rózsák közt egy ház kiskertjében], talán itt is a házbeliek gondozzák a türbét, vagy talán a szemközti mecsetben kellene kérdezősködni, gondolom, elmerengve a sötét, diófa alatt megbúvó fa türbe előtt [emlékszem az ábrázolására egy grafikán, amely az egyik tanulmány mellékletében volt, amelyet a szarajevói szentekről és a türbéikről írtak, sokkal durvább, parasztosabb volt a ház külleme, nyersfából voltak a deszkái, s a cserép szintén fából, míg itt minden merőleges és letisztult és legyalult, mérnöki s kínosan pontos], közben a rózsabokrokat figyelem, néhány sírkő áll köztük, egyikét régebb, egy újabb pár nisán [lakójuk 2008-ban hunyt el, talán a türbe gondozója, e ház egykori lakója, szentéletű nyanya], nem csöngetek be, végül is mit láthatnék oda-

Pukiképek, légpárnás fólia, konfetti, 2008-2009

benn, talán egy jeltelen nisánt, újabb turbános sírkövet, vagy felirattal, amelyet nem értek és még csak el sem tudok olvasni, vagy már le is kopott [ha volt], a felirat, igaz, a legrégebbi nisánok egyike lehet a völgyben, nem vagyok azonban elég fetisizta ahhoz, hogy ez elég motivációt jelentsen, egyébként meg szinte semmit sem tudni Džebar-dedéről [csak annyit, hogy Fátihhal, a hódító padisahhal jött, s a hitért vívott harcban a dervis az életét vesztette, vagyis sehíd lett [persze, a hitért halni micsoda gyönyörűség, a dženetben fő helyet nyersz vele], a lényege, hogy itt lelte a halál ebben az átkozott völgyben], de minek is csöngetnék, még csak a fátihát sem tudnám elimádkozni, a másik ház magas falát, mely árnyékot vet a kiskertre és a türbére, golyónyomok szökdelték tele, nézek jobbra, nézek balra, fürkészem a kereszteződések, csak lesz nyitva bolt itt a Tranziton, de semmi, így hát követem az agyamban élő térképet továbbra is, átmegek a Tranziton, ott egy lendületes emelkedővel folytatódik a Soukbunar utca, s ott fenn a főúttal párhuzamosan halad, jól emlékszem, a Mrakuša utca [ezt a nevet nem lehet elfelejteni, az viszont már a felejtés homályába burkolódik az emléktérképen, hogy majd hogyan tovább, a Soukbunar a Tranzit felett egy kereszteződés, ennyi maradt, gondolom], közben újult erővel felkapaszkodok a lejtőn [a rajta terpeszkedő házak mintha rám merednének, le akarnának taposni, bele a hegybe, amit taposok], az orromról lecsöppen az aszfalt porába egy verejtékcsepp, a torkom száraz, a bőröm nedves, ólomsúly húzza a homlokom, meg kell állnom máris pihenni, míg zilállok, szemügyre veszem a kis temetőt, mely tisztásként áll fehér nisájaival az út mellett, mely felfelé mentében balról kerül, a sírköveken túl [a temető aljában kerítések és házfalak egymást elfedő sora, mögöttük a város tornyai [alattunk a Marijin Dvor, mögöttük a Gorica szemközti zöld dombja látszik], egy udvaron sertepertél valaki, szól a rádió, híreket mondanak], most merészkednek elő, hogy homályba borul a tűző nap, hiába a pára, a meleg nyirkosság, ők bizonyára szokva vannak, indulok is tovább [út közben futtában elolvasom a sehídekért az áldozatokért emelt emlékoszlopon [*- - -], majd morfondírozva elérem a kereszteződést, ahol nemcsak levegőhöz jutni állok meg, eszembe jut, mennyivel rosszabb lenne, ha még mindig bagóznék, talán már fuldokolnék a köhögéstől, talán gyógyereje van ennek az átkozott hegyi levegőnek, vagy pontosabban az átkozott hegy levegőjének [mert oda tartok, az átkozott hegyre, a Debelo Brdora [Džebar-dede türbéje csak közbülső állomás volt [ahogy Urjan-dedéje is] csak egy újabb stáció lesz ezen a keresztúton], míg fel nem érek oda, ahol a halált osztották], pontosan tudom, mit keresek, csak épp azt nem, hogy hol keressem, hogy melyik út vezet elérni célom, azt keresem a kereszteződésben az utcanévtáblákat böngészve, a Soukbunar utca minden logikát nélkülözve nem egyenesen folytatódik, hanem balra kanyarodik [nem vagyok biztos benne, hogy nem kell tovább követnem], a fölém meredő ház aljában patika van, mellette fut felfelé a Barlang utca [azaz Pečina, talán a pokol szájába torkollik], de jobbra, igen, Urjan-dedina, ez lesz az, hiszen már az utca neve is jelöli, csak erre lehet, s jobbra kanyarodva kevésbé meredeken megy az út [egy ház előtt az udvaron a lejtő hosszában függ a karókon kihúzott zsinórra lógatott mosás [itt talán még megszárad a friss mosás, pusztán napok kérdése, odafenn már talán soha, ott már csak a penész, a nyirok meg a doh uralkodik, az élet átkos formái [a sötét hegy sziklái jutnak eszembe, amelyeket odalentről Jével stíróltünk, meg kell őket másznom, le kell győznöm ezt a szörnyű hegyet [amely rátelepedett itt az egész életemre [amely meggyalázta a várost, amely miatt árvák nőttek fel a mahalákban], a hegyet, amely okádja a fojtogató, mérges párát, a föld izzadságának gőzét és kipárolgásait], amelytől nem száradnak meg kimosott, kiakasztott ruháim], meg kell másznom, hogy legyőzzem, hogy átkát feloldjam], meg kell másznom a hegyet, ha immár Jé nélkül is], a száradó ruhákat legalább még érné nap, ha nem burkolódzna gyanús homályba], majd

egy keskeny utcán lefelé fut tovább az Urjan-dedéről elnevezett utca, s tovább is egyenesen [vajon melyik ágát kövessem, hol lesz a türbe, hogy lelem meg [talán olyan kicsi lesz megint, mint egy fáskamra, talán csak egy pár régi turbános sírkő az egyik kiskertben [a sosem száradó ruhák hátterével], talán oszlopos és kupolás és impozáns lesz], kitudja, bármit el tudok képzelni [talán már nem is létezik [csak egy régi cikkben olvastam róla], vagy sosem létezett], egyenesen tovább, ez nem is kérdés], a megérzéseimre hallgatok [memli strana, azaz dohos oldal, így hívják a város déli felét, a Miljacka bal partja felett és a Trebević alatt tornyosuló mahalákat], bár nincs kedvem megint feltrappolni valahova, hogy visszafordulhassak, nem is érdekel a türbe, ha tán tévútra térek, megyek tovább, felfelé a Debelo Brdo szikláinak csak sejtett irányába, egy platós utánfutót látok ott felfelé, magam előtt, vizet, vizet, kapaszkodok, baktatok felfelé utolsó erőmből [mintha csak délibáb csábítaná a sivatag [vagy inkább az őserdőét, ahol minden párás és nedves, még sincs ivóvíz] áldozatát], s valóban [imate li vodu, molim vas], nincs vize a fickónak, csak gyümölcsöket árul, s az nem elégíti ki most a szomjamat [egy asszony jön hozzá valamelyik szemközti házból, nyilván régi kuncsaft, barátságosan, csipkelődve üdvözlük egymást, már épp dohogni kezdenék, pont egy gyümölcsárus mahalúját fogtam ki szomjban halás céljából, mikor] útba igazít, menjek csak tovább egyenesen, s valóban, meg is találom a Konzumot, kocka alakú lapostetős épület, a mi sarki jednotáink mása, az előtte lévő placcon gyerekek fociznak [talán csak itt lehet, mert itt egyenes, csak lejtőre ne patanjon a labda, mert akkor a Miljackáig meg sem áll, például a Konzum mellett is nyílik és nyúlik egy utca lefelé [s bár táblát nem látok, biztos ez a nyúlvány is Urjan dede nevét viseli], kikerülöm a gyerekeket, nem értem jól, mit kiabálnak egymásnak [attól félek, kiszúrták, hogy idegen vagyok [behatoló], de amint oda fülelek, kiderül, hogy rám se hederítve csak] egymást szívatják], felcsoszogok a lépcsőn], odabent elég nagy a forgalom a kihalt utcákhoz képest [leszámítva persze a gyerekeket], meg is riadok kicsit, köszönök, és hátrafelé veszem az irányt a túl szűkre tolt regálók között, az elárúsítónók mozdulatai álmatagok, trécselnek [míg lepityegtetik az árut] a vásárlóval [itt nem siet senki sehová], a beszéd csúszva perog [de a melódiája [akárcsak a járás ezeken az utcákon], hol kenetteljesen tovagördülő, hol lomha és kifulladt, hol üdén kertelő], leveszek egy fél literes negaziranát, szerencsére van hűtetlen, de odalépek a hűtőhöz, és hirtelen elhatározásból leveszek két Karlovačkot, jól fog esni, beállok a sor végére, hallgatom a beszédet [nem könnyű megérteni, a mahala nyelve szép és hajlékony, de eto bosanski naglasak, a mondatokból semmi sem ragad meg bennem [értéstől függetlenül is olyan idegen a fülem e nyelveknek, mint Si-é volt [a napos oldal egy szemközti mahalájának hasonló Konzum boltjában], aki egy szót sem tud semmiféle szláv nyelven, mégsem volt szüksége arra, hogy tolmácsoljak neki], sosem tudom egy picit sem utánozni ezt a naglasakat], az asszony lassan összepakolt előttem, még áll a szatyrával kezében, lassan zárják a beszéd témákat, túlesnek az üdvözléseken [egy Džemo itt, egy Haso ott], egy nyurga tyeplákis pubi áll be mögém a sorba, ha sor ez, az asszony távozik, én lerakom a vizem meg a söröm [fürkészem titokban a pillantásokat, hogy alkoholt veszek, ráadásul pénteken, de nem veszek észre semmit, csak frusztrálok magam, egyébként sem érdekel senkit], rákérdezek, tudják-e, hol találom Urjan-dede türbáját [ü-vel ejtem a szót, türbe, és nem turbe, de mindegy is, az akcentusom elárulja idegenségem, de senkit nem érdekel], az elárúsító összevonja a szemöldökét, a nyurga sráchoz fordul, de ő is csak meregeti a szemét, majd váratlanul kiáltozni kezd [Amila, Amila, đe s' dođi bona ovamo, molim te], majd kisvártatva előkerül Amila, veszi az adást, hozzám fordul, forduljak vissza, ha onnét jövök, hiába Urjan-dedina, nem itt van, illetve innét nem lehet odajutni, hanem amarra, vissza a kereszteződésre, majd ott jobbra, felfelé a patika mellett,